

ЕВРОПЕЙСКА КОМИСИЯ

Брюксел, 11.10.2011
COM(2011) 636 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ ОТ КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

**ОБЩО ЕВРОПЕЙСКО ДОГОВОРНО ПРАВО ЗА УЛЕСНЯВАНЕ НА
ТРАНСГРАНИЧНИТЕ СДЕЛКИ НА ЕДИННИЯ ПАЗАР**

1. КОНТЕКСТ

Едно от най-важните постижения на Европейския съюз е създаването на единен пазар от 500 милиона потребители. Основните свободи, които той гарантира, позволяват на стопанските субекти и гражданите да се придвижат и взаимодействат свободно в Съюз без граници. Постоянното намаляване на броя на ограниченията между държавите-членки на ЕС носи многобройни ползи за гражданите, като свободата да пътуват, учат и работят в чужбина. В качеството си на потребители гражданите се радват на редица икономически ползи, като по-ниски цени на самолетните билети и по-малко разходи за роуминг при мобилната телефония, както и възможността за достъп до по-широка гама от продукти. Търговците имат възможност да разширят своята дейност отвъд граница чрез вноса или износа на стоки, предоставянето на услуги или чрез установяването си в чужбина. Така те се възползват от икономии на мащаб и от по-големите възможности за бизнес, които предлага единният пазар.

Въпреки тези впечатляващи успехи, пречките между държавите-членки на ЕС все още са факт. Те не винаги позволяват на гражданите и стопанските субекти да се възползват в пълна степен от предимствата на единния пазар, и по-специално от трансграничната търговия. Много от тези пречки се дължат на различията между националните правни системи. Сред основните пречки, които спъват трансграничната търговия, са различията между системите на договорно право на 27-те държави-членки на ЕС.

Всички икономически сделки се основават на договори. Това обяснява защо както търговците, така и потребителите усещат в ежедневието си различията в правилата за това как се сключва или прекратява договор, какви са средствата за правна защита при доставка на дефектен продукт или колко е дължимата лихва в случай на забавено плащане. Тези различия още повече усложняват работата на търговците и оскъпяват техните продукти и услуги, особено когато целта е износът им към няколко различни държави-членки на ЕС. Тези различия затрудняват потребителите да пазаруват извън тяхната собствена държава, което особено се усеща при пазаруването онлайн.

- Трудности, с които се сблъскват търговците, поради наличието на различни системи на договорно право

Наличието на свързани с договорното право пречки може да се отрази отрицателно върху стопанските субекти, които възнамеряват да започнат трансгранична търговия, и може да ги разколебае да навлязат на нови пазари. След като даден търговец реши да продава продукти на потребители или стопански субекти в други държави-членки, той се сблъсква със сложна правна среда, която се характеризира с множество различни системи на договорно право, съществуващи в рамките на ЕС. Едно от първите необходими действия е да разбере кое е приложимото към договора право. Ако се прилага чуждо право, търговецът трябва да се запознае с неговите изисквания, да ползва правна консултация и евентуално да адаптира договора към въпросното чуждо право. При онлайн търговия може да се наложи търговецът да адаптира уебсайта си, за да бъде съобразен с повелителните изисквания, които се прилагат в държава по местоназначение. Търговците поставят трудностите при намирането на разпоредбите на

чуждото договорно право на първо място сред пречките в сделки между стопански субекти и потребители и на трето — в сделки между стопански субекти¹.

Преодоляването на тези препятствия означава плащане на разходи по сделките. Те се отразяват най-силно върху малките и средните предприятия (МСП), по-специално върху микропредприятията и малките предприятия, защото разходите за навлизане на няколко чужди пазара са твърде високи спрямо оборота им. Разходите по сделките при износ към една чужда държава-членка могат да достигнат 7 % от годишния оборот на микропредприятие, което продава на дребно. При износ към четири държави-членки тези разходи могат да се увеличат до 26 % от годишния му оборот². Търговците, които се отказват от извършването на трансгранични сделки поради свързани с договорното право пречки, годишно пропускат най-малко 26 млрд. EUR от вътрешна търговия в рамките на ЕС³.

- Трудности, с които се сблъскват потребителите, поради наличието на различни системи на договорно право

44 % от потребителите твърдят, че липсата на увереност за това какви точно са техните права ги възпира да купуват от други държави от ЕС⁴. Въпреки че една трета от потребителите биха направили онлайн покупка от друга държава от ЕС, ако се прилагаха единни европейски норми⁵, всъщност само 7 % действително го правят⁶. Тази неувереност често е свързана с притеснения за това какво могат да направят, ако нещо се обърка, и неувереност относно естеството на техните права, ако направят покупки в друга държава. От друга страна, дори на потребителите да не липсва увереност и да търсят активно продукти в целия ЕС, и по-конкретно онлайн, те често се сблъскват с отказ от страна на търговците за продажба или доставка. Най-малко 3 милиона потребители са били изправени пред подобен проблем в рамките на една година. На практика опитите за закупуването на продукти онлайн доста по-често се провалят, отколкото завършат успешно⁷ в условията на трансгранична търговия и често завършват с разочаровашо съобщение, като например „този продукт не е наличен за вашата държава на пребиваване“.

¹ Евробарометър, бюлетин 321 относно „Европейското договорно право при сделки между стопански субекти и потребители“ (*European contract law in business-to-consumer transactions*), стр. 23, и Евробарометър, бюлетин 320 относно „Европейското договорно право при сделки между стопански субекти“ (*European contract law in business-to-business transactions*), стр. 15. Нещата стоят различно в Съединените американски щати. Независимо от наличието на различни системи на договорно право в 50-те щата, търговец, установен в Мериленд например, може много лесно да продава своите продукти на потребител, намиращ се в Аляска, тъй като съгласно правото на САЩ при такова положение търговецът трябва да се съобрази само с нормите на договорното право, приложими в Мериленд, и не трябва да се съобразява с договорното право на Аляска. Освен това Единният търговски кодекс на САЩ (*Uniform Commercial Code*) внася максимално сближаване на системите на договорно право на различните щати. Така за търговците в САЩ икономическото пространство на 50-те щата е в доста по-голяма степен вътрешен пазар по отношение на договорното право, отколкото са 27-те държави-членки на Европейския съюз за търговците в ЕС.

² Оценките се основават на отговорите на бизнеса на проведеното от Дискуссионната група за МСП Проучване на въздействията на европейското договорно право, което можете да намерите на: http://ec.europa.eu/justice/contract/files/report_sme_panel_survey_en.pdf, и на Структурната бизнес статистика на Евростат.

³ Евробарометър, бюлетин 320, „Европейското договорно право при сделки между стопански субекти“ (*European contract law in business-to-business transactions*), стр. 24 и 25.

⁴ Евробарометър, бюлетин 299а, „Отношение към трансграничната търговия и защита на потребителите“ (*Attitudes towards cross-border trade and consumer protection*), стр. 10.

⁵ Евробарометър, Бюлетин 299а, стр. 14.

⁶ Евробарометър, бюлетин 299, „Отношение на потребителите към трансграничната търговия и защита на потребителите“ (*Consumer attitudes towards cross-border trade and consumer protection*), стр. 13.

⁷ „Трето издание на Индекс за развитие на пазарите на дребно“ (*Third edition of the Consumer Markets Scoreboard*) (SEC(2010) 385, стр. 9). Проучване, в което тайни клиенти са се опитали да извършат почти 11 000 пробни сделки, показва, че 61 % от опитите за купуване на продукти отвъд граница са неуспешни. В 50 % от случаите търговците са отказали да обслужат държавата на потребителя.

Комисията си е поставила амбициозната цел да премахне оставащите пред трансграничната търговия пречки, като подпомогне търговците при извършването на техните сделки и улесни потребителите да пазаруват през граница. Практиката показва, че двустранната търговия между държави, чиито правни системи имат общ произход, като например общото право или скандинавската правна традиция, е с 40 % по-голям обем от търговията между две държави, които нямат този общ произход⁸. Имайки предвид това, Европейската комисия включи в работната си програма за 2011 г.⁹ правен инструмент за европейско договорно право, като това специално бе отнесено до внимание на Европейския парламент в писмо, отправено от председателят Жозе Мануел Барозу до председателя на Европейския парламент на Йежи Бузек¹⁰. В стратегията „Европа 2020“¹¹ и в редица други стратегически документи за ЕС се посочва изрично необходимостта да бъдат преодолени пречките, които възникват поради различията в договорното право. Сред тези документи са: *Планът за действие за изпълнение на Програмата от Стокхолм*¹²; *Програмата в областта на цифровите технологии за Европа*¹³, в която се предвижда незадължителен инструмент на договорното право като едно от нейните основни действия за насърчаване на цифровата икономика; *Прегледът на „Small Business Act“*¹⁴, чрез който се цели преодоляването на пречките, включително на тези, свързани с договорното право, които възпрепятстват потенциала на МСП за растеж; и *Актът за единния пазар*¹⁵, в който се прокарва идеята за правен инструмент, чрез който да се улеснят трансграничните сделки. Освен това в *Годишния обзор на растежа*, чрез който се откри първият европейски семестър, се подчертава потенциалът на правен инструмент за европейско договорно право за стимулирането на растежа и търговията в рамките на единния пазар¹⁶. Полското председателство на Съвета на министрите определи по-нататъшната работа по европейското договорно право като приоритет за втората половина на 2011 г.¹⁷

⁸ A. Turrini и T. Van Ypersele, „Търговци, съдилища и главоблъсканицата с трансграничния ефект“ (*Traders, courts and the border effect puzzle*), *Regional Science and Urban Economics*, брой 40, 2010 г., стр. 82.

⁹ COM(2010) 623 окончателен, 31.3.2010 г., стр. 7.

¹⁰ Вж.

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/393&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

¹¹ Съобщение на Комисията, „Европа 2020, Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж“ (COM(2010) 2020 окончателен, 3.3.2010 г., стр. 21). Вж. също така Годишния обзор на растежа, Приложение I, Доклад за напредъка по стратегията „Европа 2020“ (COM(2011) 11 — A1/2, стр. 5).

¹² Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Установяване на пространство на свобода, сигурност и правосъдие за гражданите на Европа, План за действие за изпълнение на Програмата от Стокхолм“ (COM(2010) 171 окончателен, 20.4.2010 г., стр. 5 и стр. 24).

¹³ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Програма в областта на цифровите технологии за Европа („Digital Agenda for Europe““ (COM(2010) 245 окончателен, 26.8.2010 г., стр. 13 и стр. 37).

¹⁴ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Преглед на „Small Business Act“ за Европа“ (COM(2011) 78 окончателен, 23.2.2011 г., стр. 11 и стр. 13).

¹⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, до Съвета, до Европейския икономически и социален комитет и до Комитета на регионите, „Акт за единния пазар, Дванадесет лоста за насърчаване на растежа и укрепване на доверието, „Заедно за нов тип икономически растеж““ (COM(2011) 206, окончателен 13.4.2011 г., стр. 14 и стр. 19).

¹⁶ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, „Годишен обзор на растежа: напредване с изчерпателния отговор на ЕС на кризата“ (COM(2011) 11 окончателен, 12.1.2010 г.).

¹⁷ Вж.

http://pl2011.eu/sites/default/files/users/shared/o_prezydencja/programme_of_the_polish_presidency_of_the_council_of_the_eu.pdf.

1.1. Настоящата правна рамка

Настоящата правна рамка в ЕС се характеризира с различия между системите на договорно право на държавите-членки. Законодателството на ЕС съдържа редица общи норми, чрез които често се преодоляват специфични проблеми, но, както може да се види от приложение I, тези хармонизирани норми не засягат преобладаващата част от договорното право, а когато се прилагат, в повечето случаи те все пак оставят на държавите-членки значително поле за действие за прилагането на различни норми. На единния пазар в Европа не съществува самостоятелен набор от единни и изчерпателни норми на договорното право, които могат да бъдат прилагани от стопанските субекти и потребителите при трансгранична търговия.

- Стълкновителни норми

С цел увеличаване на правната сигурност при трансграничните сделки ЕС създаде *единни стълкновителни* норми. Регламентът Рим I относно приложимото право към договорни задължения допуска страните по договора да избират кое право се прилага към договора им и определя кое е приложимото право при липсата на такъв избор¹⁸. Поради своето естество обаче стълкновителните норми не могат да отстранят различията между материалноправните норми на договорното право. Чрез тях само се определя кои материалноправни норми се прилагат към трансгранична сделка, когато потенциално могат да се прилагат няколко различни национални законодателства.

Освен това при трансгранични сделки между стопански субекти и потребители в член 6, параграф 2 от регламент Рим I се изисква търговците, които са насочили дейността си към държавата по местопребиваване на потребителя (това може да се случи при създаването на уебсайт на езика на тази държава, при предложение за продажба във валутата на потребителя или при използването на име на домейн от първо ниво, различно от това, което се ползва в държавата на търговеца), да се съобразят с повелителните норми за защита на потребителите на държавата по местопребиваване на потребителя. Търговецът може или изцяло да прилага националното право на потребителя, или да избере друго право, което на практика в повечето случаи е собственото му право. Но дори в последния случай търговецът пак е длъжен да гарантира, че спазва повелителните разпоредби за защита на потребителите на националното право на потребителя, ако те предоставят по-висока степен на защита. В резултат на това може да се наложи общите условия на търговеца да бъдат изменени според изискванията на различни държави.

- Материалноправни норми

Чрез вече приетите мерки за хармонизиране, ЕС предприе редица важни стъпки за намаляване на различията между материалноправните норми на различните законодателства, по-специално във връзка с потребителското право. Тези мерки за хармонизиране обаче не са достатъчни, за да обхванат целия цикъл на съществуване на даден договор, и поради това не премахват необходимостта търговецът да се съобразява със системите на договорно право на държавите по местоназначение. Освен

¹⁸

Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 4.7.2008 г., стр. 6).

това тези мерки за хармонизиране се ограничават главно до сделки между стопански субекти и потребители.

Правната рамка на ЕС увеличи значително защитата на потребителите **при договорите между стопански субекти и потребители**. Но независимо от постигнатия напредък с наскоро приетата директива за правата на потребителите, чрез която се уеднаквяват националните законодателства, е ясно, че в областта на потребителското и договорното право съществуват политически ограничения за това докъде може да се разпростре подходът за „пълно хармонизиране“. Това е видно от факта, че директивите, имащи отношение към неравноправните условия на договора и средствата за правна защита при договори за продажба¹⁹, в които на държавите-членки се позволява да допълват в различна степен ядрото от хармонизирани права, бяха запазени от Европейския парламент и Съвета.

Приетите от ЕС материалноправни норми са с още по-ограничено приложно поле **при договорите между стопански субекти**, отколкото при договорите между стопански субекти и потребители, като уреждат само няколко специфични въпроса в областта на договорното право. Така например с директивата относно борбата със забавяне на плащането²⁰ се хармонизират нормите относно ставките на наказателната лихва в случай на забавяне на плащането, но на държавите-членки се позволява да прилагат по-строги норми. На международно равнище набор от норми с по-широко приложно поле бяха въведени за сделките между стопански субекти чрез Конвенцията на Организацията на обединените нации относно договорите за международна продажба на стоки (Виенската конвенция) от 1980 г. Но Виенската конвенция не беше ратифицирана от всички държави-членки и не се прилага в Обединеното кралство, Ирландия, Португалия и Малта. Тя не урежда целия цикъл на съществуване на даден договор изчерпателно и (в отсъствието на задължителна компетентност в системата на ООН, сравнима с тази на Съда на Европейския съюз за единния пазар на ЕС) не съдържа механизъм, който да осигури еднаквото ѝ прилагане, тъй като различните национални съдилища могат да я тълкуват различно. Само сравнително малък брой търговци прилагат Виенската конвенция²¹.

1.2. Необходимост от действие на равнище Европейски съюз

ЕС работи върху европейското договорно право от десет години. Със своето Съобщение от 2001 г. относно европейското договорно право²² Комисията започна процес на широко обществено допитване относно проблемите, възникващи от различията между системите на договорно право на държавите-членки. Като последващо действие през 2003 г. Комисията издаде план за действие²³, с който предложи да подобри качеството и съгласуваността на европейското договорно право

¹⁹ Директива 1999/44/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 май 1999 г. относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (ОВ L 171, 7.7.1999 г., стр. 12).

²⁰ Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 г. относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки (преработена версия) (ОВ L 48, 23.2.2011 г., стр. 1).

²¹ Евробарометър, бюлетин 320 относно „Европейското договорно право при сделки между стопански субекти“ (*European contract law in business-to-business transactions*), стр. 57: само 9 % от отговорилите посочват, че редовно прилагат международни инструменти, включително Виенската конвенция и принципите на Международния институт за унификация на частното право (*UNIDROIT*).

²² Съобщение на Комисията до Съвета и Европейския парламент относно европейското договорно право (COM(2001) 398, 11.7.2001 г.).

²³ Съобщение на Комисията до Европейския парламент и Съвета, „По-съгласувано европейско договорно право — план за действие“ (COM(2003) 68, 12.2.2003 г.).

чрез установяване на обща референтна рамка с общи принципи, терминология и примерни правила, които да бъдат използвани от законодателите на Съюза при създаването и изменянето на законодателство.

Вследствие на това Комисията финансира работата на международна академична мрежа, която проведе подготвителните правни проучвания. Тази проучвателна дейност приключи в края на 2008 г. и доведе до публикуване на проект за обща референтна рамка²⁴ под формата на академичен текст²⁵. Успоредно с това бяха извършени и анализи от асоциациите „*Henri Capitant des Amis de la Culture Juridique Française*“ и „*Société de Législation Comparée*“, които съставиха „Общи договорни принципи“ (*Principes Contractuels Communs*)²⁶.

На 1 юли 2010 г. Комисията започна, за период от шест месеца, обществено допитване (зелена книга) относно различните начини за подобряване на съгласуваността на договорното право в ЕС. В зелената книга бяха представени няколко различни варианта на политиката. Те включваха „набор от инструменти“, предоставящи съгласувани определения, принципи и примерни правила по теми, свързани с договорното право, регламент, който да замени всички национални системи на договорно право с единно европейско право, или идеята за незадължителен инструмент в ЕС, който да е предоставен на разположение на страните като алтернатива на съществуващите национални законодателства. При това допитване Комисията получи 320 отговора²⁷. Някои от заинтересованите страни предпочетоха „набора от инструменти“, а вариант 4 (незадължителен инструмент на европейско договорно право) получи подкрепа, както самостоятелно, така и в съчетание с набора от инструменти, при условие, че бъдат изпълнени някои условия, а именно да се осигури висока степен на защита на потребителите, както и ясни и достъпни разпоредби.

Преди това, с решение от 26 април 2010 г.²⁸, Комисията създаде експертна група по европейско договорно право, състояща се от бивши съдии, юристи и представители на академичните среди от цяла Европа. Въз основа на извършените до този момент проучвания, задачата на тази група беше да извърши проучване за осъществимост на възможността за бъдещ инструмент по европейско договорно право, който да обхваща главните аспекти, възникващи в практиката при трансгранични сделки. За да се осигури тясна връзка между работата на експертната група и нуждите, установени от потребителите, стопанските субекти (най-вече МСП) и представителите на юридическите професии, Комисията създаде група от ключови заинтересовани страни (т. нар. „група за отзвук“), която даде на експертната група становища от гледна точка на практиката относно удобството за ползване на разработените в проучването за осъществимост норми. Проучването за осъществимост беше публикувано на 3 май 2011 г. под формата на „набор от инструменти“, които да насочват по-нататъшната

²⁴ Von Bar, C., Clive, E. and Schulte-Nölke, H. (eds.), „Принципи, определения и примерни правила на европейското частно право. Проект за обща референтна рамка“ (*Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference*), Мюнхен, Sellier, 2009 г.

²⁵ Проучвателната дейност беше финансирана по 6-та рамкова програма за изследвания на Комисията, но не представлява официален документ на Комисията.

²⁶ Fauvarque-Cosson, B. and Mazeaud, D. (eds.), „Европейско договорно право — материали за обща референтна рамка: терминология, ръководни принципи, примерни правила“ (*European Contract Law, Materials for a Common Frame of Reference: Terminology, Guiding Principles*), Мюнхен, Sellier, 2008 г.

²⁷ Отговорите бяха подадени от повечето държави-членки, от голям брой професионални организации, от няколко организации на потребителите, от много сдружения на упражняващите юридически професии и от значителен брой представители на академичните среди.

²⁸ ОВ L 105, 27.4.2010 г., стр. 109.

работа на институциите на ЕС, а това от своя страна доведе до ценни предложения от страна на заинтересованите страни и правните експерти. От 120-те становища, получени от заинтересованите страни, мнозинството от коментарите касаеха най-вече три основни въпроса, свързани с предложението — неговото удобство за ползване, баланса между интересите на стопанските субекти и потребителите и правната сигурност. Комисията прие много от предложените решения, които допринесоха за подобряване и консолидиране на предложението. Комисията също така попита заинтересованите страни дали цифровото съдържание трябва да бъде включено в предложението. Повечето от отговорилите се изказаха „за“.

В продължение на много години Европейският парламент оказва силна подкрепа на работата по европейското договорно право²⁹. През юни 2011 г. в отговор на зелената книга на Комисията Парламентът гласува с мнозинство от четири пети в подкрепа на незадължителни договорни норми за целия ЕС, които ще улеснят трансграничните сделки (вариант 4 от зелената книга)³⁰. Европейският икономически и социален комитет също така прие становище в подкрепа на втори незадължителен модерен режим на договорно право³¹.

2. НЕЗАДЪЛЖИТЕЛНО ОБЩО ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО ЗА ПРОДАЖБИТЕ

2.1. Действие на общото европейско право за продажбите

След приключване на широкото допитване до заинтересованите страни и въз основа на оценка на въздействието Комисията реши да направи предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за общо европейско право за продажбите. Това предложение е замислено с цел да се подпомогне стимулирането на растежа и търговията на вътрешния пазар въз основа на свобода на договарянето и висока степен на защита на потребителите, в съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност. В предложението е включен „наборът от инструменти“, разработени от експертната група по европейско договорно право и „групата за отзвук“ от заинтересовани страни, като са взети предвид предложенията, получени от заинтересованите страни и експертите.

В предложението на Комисията за общо европейско право за продажбите се предвижда цялостен набор от единни норми на договорното право, уреждащи целия цикъл на съществуване на даден договор, като тези норми ще станат част от националното право на всяка държава-членка като „втори режим“ на договорно право. Този „втори режим“ се отнася по-специално за договорите, които са най-често срещани при

²⁹ Резолюция от 26 май 1989 г. относно действия за уеднаквяване на частното право на държавите-членки (ОВ С 158, 26.6.1989 г., стр. 400); Резолюция от 6 май 1994 г. относно хармонизирането на някои области на частното право на държавите-членки (ОВ С 205, 25.7.1994 г., стр. 518); Резолюция от 15 ноември 2001 г. относно сближаването на гражданското и търговското право на държавите-членки (ОВ С 140 Е, 13.6.2002 г., стр. 538); Резолюция от 2 септември 2003 г. относно Съобщението на Комисията до Европейския парламент и Съвета, „По-съгласувано европейско договорно право — план за действие“ (ОВ С 76 Е, 25.3.2004 г., стр. 95); Резолюция от 23 март 2006 г. относно Европейското договорно право и преразглеждането на достиженията на правото на Общността — перспективи (ОВ С 292 Е, 1.12.2006 г., стр. 109—112); Резолюция от 7 септември 2006 г. относно Европейското договорно право (ОВ С 305 Е, 14.12.2006 г., стр. 247—248); Резолюция от 12 декември 2007 г. относно европейското договорно право (ОВ С 323 Е, 18.12.2008 г., стр. 364—365); и Резолюция от 3 септември 2008 г. относно обща референтна рамка за европейското договорно право (ОВ С 295 Е, 4.12.2009 г., стр. 31—32).

³⁰ Резолюция от юни 2011 г. относно възможните политики за постигане на напредък в създаването на европейско договорно право за потребители и предприятия, процедура 2011/2013 (INI).

³¹ ОВ С 84, 17.3.2011 г., стр. 1.

трансграничната търговия и при които необходимостта от намирането на решение за установените пречки е най-належаща. Той се характеризира със следните особености:

Режим на договорно право, който е общ за всички държави-членки: Общото европейско право за продажбите ще бъде „втори режим“ на договорно право, който е един и същ във всички държави-членки. Той ще бъде общ за целия ЕС.

Незадължителен режим: Прилагането на общото европейско право за продажбите ще става по избор. В съответствие с принципа на свобода на договарянето търговецът ще може свободно да избира дали да предложи договор, съобразен с този режим (режим на участие), или да продължи да прилага съществуващото национално договорно право. Нито стопанските субекти, нито потребителите са длъжни да сключват договор въз основа на общото европейско право за продажбите.

Акцент върху договорите за продажба: Чрез общото европейско право за продажбите ще бъде въведен самостоятелен и пълен набор от норми за сделките по продажба. Той ще бъде особено полезен за доставката на стоки, закупени онлайн, но не само за тях. Може да се прилага и от търговците, продаващи стоки и пряко свързани услуги, предлагани от търговеца, например монтажа на кухненско оборудване. Тъй като стоките представляват най-големия дял от вътрешната за ЕС търговия³², преодоляването на пречките пред сделките по продажба ще се отрази положително на цялата вътрешна за ЕС търговия. За да се вземе предвид нарастващото значение на цифровата икономика и да се гарантира, че новият режим ще остане актуален и за в бъдеще, договорите за цифрово съдържание също попадат в приложното поле на новите норми. Това означава, че общото европейско право за продажбите ще може да се прилага например и при купуването на музика, филми, софтуер или приложения, които се изтеглят от интернет. Тези продукти са обхванати, независимо от това дали се съхраняват на материален носител, като например CD или DVD, или не.

Ограничен до трансгранични договори: Приложното поле на общото европейско право за продажбите се съсредоточава върху трансгранични ситуации, при които възникват проблеми като допълнителни разходи по сделките и правни усложнения. Тоест общото европейско право за продажбите е насочено към тези области, за които е необходимо, и не е предвидено да замени изцяло съществуващото национално договорно право. Дали на режима да се придаде по-широко приложно поле е оставено на преценката на държавите-членки. Така държавите-членки могат да избират дали да предоставят общото европейско право за продажбите за прилагане към вътрешнотърговски договори, което може допълнително да намали разходите по сделките на стопанските субекти, действащи на единния пазар.

Акцент върху договорите между стопански субекти и потребители и договорите между стопански субекти, по които поне едната страна е МСП: Приложното поле на общото европейско право за продажбите се съсредоточава върху аспекти, които поставят действителни проблеми при трансграничните сделки, т.е. отношенията между стопански субекти и потребители и отношенията между стопански субекти, по които поне едната страна е МСП. Не се включват договори, сключени между частни лица (отношения между потребители) и договори между търговци, по които никоя от

32

Според Евростат, „Статистиката на фокус“, бр. 37/2010 и Евростат, „Външна и вътрешна търговия на ЕС“, Годишник за 2009 г., през 2008 г. в рамките на ЕС обемът на търговията със стоките е бил четири пъти по-голям от обема на търговията с услуги.

страните не е МСП, тъй като за тези видове трансгранични договори за момента не съществува наложена се от практиката необходимост от действия на равнище ЕС. Общото европейско право за продажбите предоставя на държавите-членки възможността да допуснат прилагането на общото европейско право за продажбите и към договори, сключени между търговци, никой от които не е МСП. Комисията ще следи въпроса през идните години, за да прецени дали не се налагат допълнителни законодателни решения, що се отнася до договорите между потребители и договорите между стопански субекти.

Набор от еднакви норми за защита на потребителите: Регламентът ще създаде за всички области на договорното право една и съща обща степен на защита на потребителите. Като политически и правен императив това хармонизиране се извършва при спазването на висока степен на защита на потребителите. То ще доведе до хармонизиран режим, който ще гарантира, че винаги, когато се прилага общото европейско право за продажбите, потребителят е защитен и в безопасност.

Цялостен набор от норми на договорното право: Общото европейско право за продажбите съдържа норми, които обхващат въпроси на договорното право от практическо значение по време на цикъла на съществуване на трансграничен договор. Тези въпроси касаят правата и задълженията на страните и средствата за правна защита при неизпълнение, задълженията за предоставяне на преддоговорна информация, сключването на договора (включително формалните изисквания), правото на отказ и последиците му, унищожаването в резултат на грешка, измама или непочтено възползване, тълкуването, съдържанието и последиците на договора, оценката и последиците на неравноправните условия на договора, връщането след унищожението и прекратяването, както и давността. То урежда санкциите, които се налагат в случай на неизпълнение на задълженията, които произтичат от неговото прилагане. От друга страна, някои теми, които или са твърде важни за националните законодателства, или не са достатъчно релевантни за трансграничните договори, като например нормите за правоспособността, незаконността/неморалността или представителството и множеството длъжници и кредитори, няма да се уреждат в общото европейско право за продажбите. Тези теми продължават да се уреждат от нормите на националното право, което се прилага съгласно регламент Рим I.

С международно измерение: Предложението има също така международно измерение, защото е достатъчно само едната страна да е установена в държава-членка на ЕС, за да се прилага. Търговците могат да прилагат същия набор от условия на договора в отношенията си с други търговци в ЕС и извън него. Когато търговците от трети държави желаят да продават своите продукти на вътрешния пазар въз основа на общото европейско право за продажбите, европейските потребители ще се радват на по-голям избор от продукти с гарантирана висока степен на защита, предоставяна им от това право. Това международно измерение позволява на общото европейско право за продажбите да се превърне в стандарт при международните сделки в областта на договорите за продажба.

2.2. Ефективност на общото европейско право за продажбите

Чрез подхода на Комисията проблемите, които изпитват потребителите и търговците поради различията в системите на договорно право, се преодоляват по начин, зачитащ в максимална степен принципите на пропорционалност и субсидиарност, в сравнение с други възможни обсъждани решения. Незадължителното общо европейско право за

продажбите ще бъде по-ефективно отколкото решения с незадължителна юридическа сила, като например просто „набор от инструменти“ (който поради необвързващия си характер няма да може да осигури на търговците или потребителите правна сигурност за техните сделки), защото чрез това право се създава самостоятелен и единен набор от норми на договорното право, които ще бъдат на пряко разположение на стопанските субекти и потребителите. Същевременно съчетанието на характеристиките, описани по-горе, по-специално обстоятелството, че общото европейско право за продажбите представлява набор от незадължителни, но еднакви норми, които се прилагат само при трансгранични ситуации, означава, че то може да допринесе за премахването на пречките пред трансграничната търговия, без да засяга дълбоко вкоренените национални подходи и традиции. Например то ще позволи на държавите-членки да поддържат различна степен на защита на потребителите в своите вече съществуващи системи на вътрешно договорно право в съответствие с достиженията на правото на ЕС. Общото европейско право за продажбите ще представлява незадължително допълнение на съществуващите норми на договорното право, без да ги заменя. Затова законодателната мярка ще се разпростре само доколкото е необходимо за създаването на допълнителни възможности за търговците и потребителите на единния пазар. Освен това, има по-големи изгледи за постигането на съгласие по набор от еднакви норми, основаващи се на висока степен на защита, каквито са нормите на общото европейско право за продажбите, именно поради доброволния характер на режима. Даден стопански субект може да избере системата, защото желае да бъде свързан с предоставяната висока степен на защита, но той не е длъжен да стори това.

- Предимства за стопанските субекти

Когато търговец избере общото европейско право за продажбите, нормите на това договорно право ще бъдат единствените, които ще се прилагат в областта, попадаща в приложното му поле. Затова търговецът ще трябва да се съобразява само с един набор от норми — тези на общото европейско право за продажбите. Повече няма да е необходимо да се съобразява с други национални повелителни разпоредби, какъвто обичайно би бил случаят при сключването на договор с потребител от друга държава-членка. На практика търговците ще са тези, които ще предприемат инициативата, като решат да прилагат общото европейско право за продажбите. След което купувачите ще трябва да дадат изричното си съгласие, преди да може да се прилага този вид договор.

Общото европейско право за продажбите ще гарантира, че стопанските субекти могат съществено да намалят своите разходи по сделките. На практика стопанският субект, който желае да разшири дейността си към нови пазари, ще трябва да се запознае със само още една система на договорно право освен тази, която вече познава. След като избере общото право за продажбите, това представлява икономия в сравнение с 26 национални системи на договорно право, които иначе ще трябва да бъдат проучени, за да се търгува в целия ЕС. Търговците могат следователно да се възползват от тази опростена обща правна среда и да придобият повече увереност, за да разширят дейността си към нови пазари. При продажбата на потребители в други държави, търговците могат да използват факта, че прилагат общото европейско право за продажбите, като знак за качество.

При договорите между стопански субекти прилагането на общото европейско право за продажбите ще има добавена стойност, като улесни преговорите относно приложимото право за МСП. Може да се окаже по-лесно постигането на съгласие относно неутрално право, което е еднакво достъпно за двете страни на собствения им език. След като се

запознат с общото европейско право за продажбите веднъж, всеки път, когато то се прилага, търговците повече няма да плащат разходи. Тъй като проблемът с разходите засяга по-специално МСП, общото европейско право за продажбите е насочено най-вече към договорите между стопански субекти, по които поне едната страна е МСП. За да се гарантира, че МСП могат извлекат максимална полза, Комисията би насърчила държавите-членки, чрез подходящи канали, да информират търговците относно общото европейско право за продажбите и неговите предимства. Освен това на всяка държава-членка се предоставя избор дали да допусне прилагането на общото европейско право за продажбите също и към договори между стопански субекти, по които никоя от страните не е МСП, когато държавата-членка счита това за уместно.

- **Предимства за потребителите**

Общото европейско право за продажбите е замислено, за да предостави на потребителите висока степен на защита, и е еднакво във всички държави-членки, за да бъде възприемано като знак за качество, на което потребителите могат да се доверят при пазаруването зад граница. Един от най-добрите примери за това е фактът, че, ако бъде доставен дефектен продукт, общото европейско право за продажбите ще предостави на потребителите свободен избор от средства за правна защита. Следователно то предоставя на потребителите възможност да прекратят договора незабавно. Понастоящем за по-голямата част от потребителите в ЕС не съществува такъв свободен избор³³. Високата степен на защита на потребителите ще вдъхне увереност у тях и ще ги насърчи да купуват продукти в други държави от ЕС.

В интерес на прозрачността предложението ще гарантира, че потребителят винаги е информиран и дава съгласието си договорът да бъде сключен въз основа на общото европейско право за продажбите. Тази информация трябва да бъде предоставена от търговеца на потребителя заедно с резюме на основните защитени права чрез стандартна информационна бележка. Бележката ще помогне на потребителите да разберат основните си права и следователно ще разсее несигурността, която разколебава много потребители да пазаруват през граница. Тъй като информационната бележка ще бъде представена в ясна и стегната форма, както и на всички официални езици на ЕС, тя ще помогне на потребителите, които не четат условията на договорите си поради тяхната дължина и сложност.

Потребителите ще се възползват от по-голямото трансгранично предлагане на пазари, които понастоящем се избягват от търговците поради свързани с договорното право усложнения или от стопанските субекти — защото малкият размер на пазара не оправдава плащането на високи разходи по сделките за навлизане. Такива потребители ще имат полза, тъй като повече конкуренция на вътрешния пазар ще гарантира по-голям избор от продукти и в перспектива — по-ниски цени.

2.3. Връзка с достиженията на правото на ЕС

Предложението представлява допълнителен подход към този, който съществува в настоящите достижения на правото на ЕС в областта на защитата на потребителите. На

³³

Свободен избор, като този, съдържащ се в общото право за продажбите, не съществува в Австрия, Белгия, България, Кипър, Чешката република, Дания, Естония, Финландия, Германия, Унгария, Италия, Малта, Нидерландия, Полша, Румъния, Словакия, Испания и Швеция. Всъщност само пет държави-членки предлагат същия резултат като общото право за продажбите (Франция, Гърция, Литва, Люксембург и Португалия), а още няколко други са възприели междинен подход (Ирландия, Латвия, Словения и Обединеното кралство).

първо място, то включва в себе си и е съобразено с тези мерки, въпреки че не е ограничено от определените минимални равнища на защита. На второ място, като се има предвид ограничаването на неговото приложно поле до трансгранични договори, то не заменя общо приложимите достижения на правото на ЕС. Следователно ще има непрестанна нужда да се развиват стандартите за защита на потребителите, като се използва традиционният подход на хармонизиране, прилаган в тази област. В това отношение може да се очаква, че с времето двата подхода ще се развиват успоредно и ще се стимулират взаимно.

Предложението е съобразено с другите политики на ЕС. Така например то предвижда, че търговците ще използват алтернативното разрешаване на спорове като един ефикасен, бърз и нескъп начин за разрешаване на спорове, без да се сезира съд. Освен това, лицата, които наистина желаят да сезират съд за суми, ненадвишаващи 2 000 EUR, имат достъп до европейската процедура за искове с малък материален интерес, която бе създадена, за да улесни трансграничното събиране на вземания.

Чрез предложението също така се осигурява подкрепа за бъдещи инициативи, които имат за цел да намалят пречките пред търговията на единния пазар, независимо дали чрез директиви за хармонизиране, или чрез други подходящи мерки. В него се съдържат няколко специфични, свързани с продажбите, норми за договорите за предоставяне на цифрово съдържание, които могат в бъдеще да бъдат основа за цялостна политика и мерки за защитата на потребителите на цифровия пазар. До 2018 г. разпоредбите на самия регламент ще бъдат ревизирани, като се вземат предвид, наред с другото, необходимостта от по-нататъшно разширяване на приложното му поле във връзка с договорите между стопански субекти, развитието на пазара и технологиите по отношение на цифровото съдържание и бъдещото развитие на достиженията на правото на Съюза.

Комисията ще продължи също така да разглежда аспектите в по-широк смисъл на потребителското право, като например дали да актуализира, или да разшири свързаните с потребителите норми, например когато преразглежда директивата за нелоялните търговски практики и директивата за заблуждаващата реклама. Освен това, Комисията ще продължи да проучва и търговските практики между стопанските субекти, включително тяхното договорно измерение.

2.4. Съпътстващи мерки

За да се осигури ефективното прилагане и единното тълкуване на общото европейско право за продажбите, в предложението се предвиждат бъдещи помощни мерки.

Следвайки предложенията на Европейския парламент, стопанските субекти, юристите и организациите на потребители, Комисията ще работи в тясно сътрудничество с всички релевантни заинтересовани страни, за да подпомогне съставянето на „европейски образец на договорни условия“ за специализирани области на търговията или сектори на дейност. Договор-образец, който съдържа общи условия и е преведен на всички официални езици на Европейския съюз, може да бъде полезен за търговците, които желаят да сключат трансгранични договори, за които е избрано общото европейско право за продажбите. Три месеца след влизането в сила на общото европейско право за продажбите, Комисията ще постави началото на този процес, като създаде експертна група, която ще представлява по-специално интересите на ползвателите на общото европейско право за продажбите. Заинтересованите страни

могат да помогнат с необходимите знания и експертен опит относно търговските практики и да съставят общи условия в своя сектор, като същевременно се учат от поуките от личния си опит с прилагането на общото европейско право за продажбите.

За да се осигури единното тълкуване и прилагане на общото европейско право за продажбите, в предложението се предвижда също и създаването на база данни с публичен достъп до европейски и национални съдебни решения, които имат връзка с тълкуването на разпоредбите на този инструмент. Държавите-членки ще бъдат помолени да уведомяват незабавно Комисията за всички подобни съдебни решения.

За да се улесни еднаквото разбиране на разпоредбите на общото европейско право за продажбите, Комисията ще организира обучения за юристи, които работят с общото европейско право за продажбите³⁴.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общото европейско право за продажбите е конкретно решение на един осезаем проблем за стопанските субекти и потребителите — разходите и правната несигурност при купуването или продаването през граница на вътрешния пазар в Европа. То представлява също така новаторски подход, защото, в съответствие с принципа на пропорционалност, запазва правните традиции и култури на държавите-членки, като същевременно дава право на избор на стопанските субекти дали да го прилагат. Потребителите се възползват не само от увереността, която то дава чрез високата си степен на защита, а също и защото неговото прилагане ще доведе до по-ниски цени и по-голям избор от продукти. За търговците то намалява административните формалности и разходите по сделките, като така допринася за по-голям обем трансгранична търговия и растеж на европейската икономика.

Комисията ще работи в тясно сътрудничество с Европейския парламент и Съвета, както и с националните парламенти, за да гарантира бързото постигане на съгласие по общото европейско право за продажбите, на време за двадесетата годишнина на единния пазар. Комисията ще продължи също така да работи в тясно сътрудничество със заинтересованите страни, и по-специално с ползвателите на общото европейско право за продажбите (по-специално МСП и потребителите), както и с юристите, за да спомогне за широкото приемане на общото европейско право за продажбите в целия Европейския съюз. Предвид незадължителния му характер, успехът на общото европейско право за продажбите в крайна сметка ще зависи от това дали и доколко то ще бъде предпочитано за сделките на вътрешния пазар.

³⁴

Съобщение на Комисията относно „Изграждане на доверие в правосъдието в целия ЕС: Ново измерение на европейското съдебно обучение“ (COM(2011) 551 окончателен).

ПРИЛОЖЕНИЕ I

Правна рамка на ЕС в областта на предложението за общо европейско право за продажбите

Договори между стопански субекти и потребители				Договори между стопански субекти		
В областта на договорното право	Директива за правата на потребителите	Друго релевантно потребителско законодателство на ЕС	Директива за електронната търговия	Директива за електронната търговия	Директива относно борбата със забавяне на плащането	Виенската конвенция относно международната продажба на стоки
Преддоговорна информация и преговори	ДА	ДА	ДА	ДА	НЕ	НЕ с малки изключения
Сключване на договора	НЕ	НЕ	ДА отчасти	НЕ	НЕ	ДА
Право на отказ	ДА	ДА	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Пороци в съгласието	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Тълкуване	НЕ	НЕ (с едно изключение)	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Съдържание и последици	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ с малки изключения
Неравноправни условия на договора	НЕ	ДА	НЕ	НЕ	ДА отчасти	НЕ
Задължения и средства за правна защита на страните по договор за продажба	НЕ	ДА	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Доставка и преминаване на риска	ДА	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	ДА

Задължения и средства за правна защита на страните по договор за свързани услуги	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Обезщетение, уговорена неустойка при неизпълнение и лихва	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	ДА	ДА
Връщане	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Давност	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ